

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО
ВИГОРАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ**

Автор: Буряк Інна Петрівна

Науковий керівник: *Томчук Сергій Михайлович*
Кандидат психологічних наук, доцент

Об'єкт дослідження: професійне вигорання особистості.

Предмет дослідження: психологічні особливості професійного вигорання у підприємців.

Мета дослідження: проаналізувати рівень, психологічні чинники, умови профілактики та корекції професійного вигорання у підприємців.

Гіпотеза дослідження: існує ряд особистих факторів, що впливають на психічне здоров'я впродовж професійної діяльності підприємців приводячи до професійного вигорання, а відповідно розроблена і впроваджена програма з профілактики і корекції яка може позитивно вплинути на це психічне явище.

Завдання дослідження:

1. На основі теоретико-методологічного аналізу з'ясувати сутність синдрому професійного вигорання у підприємців.

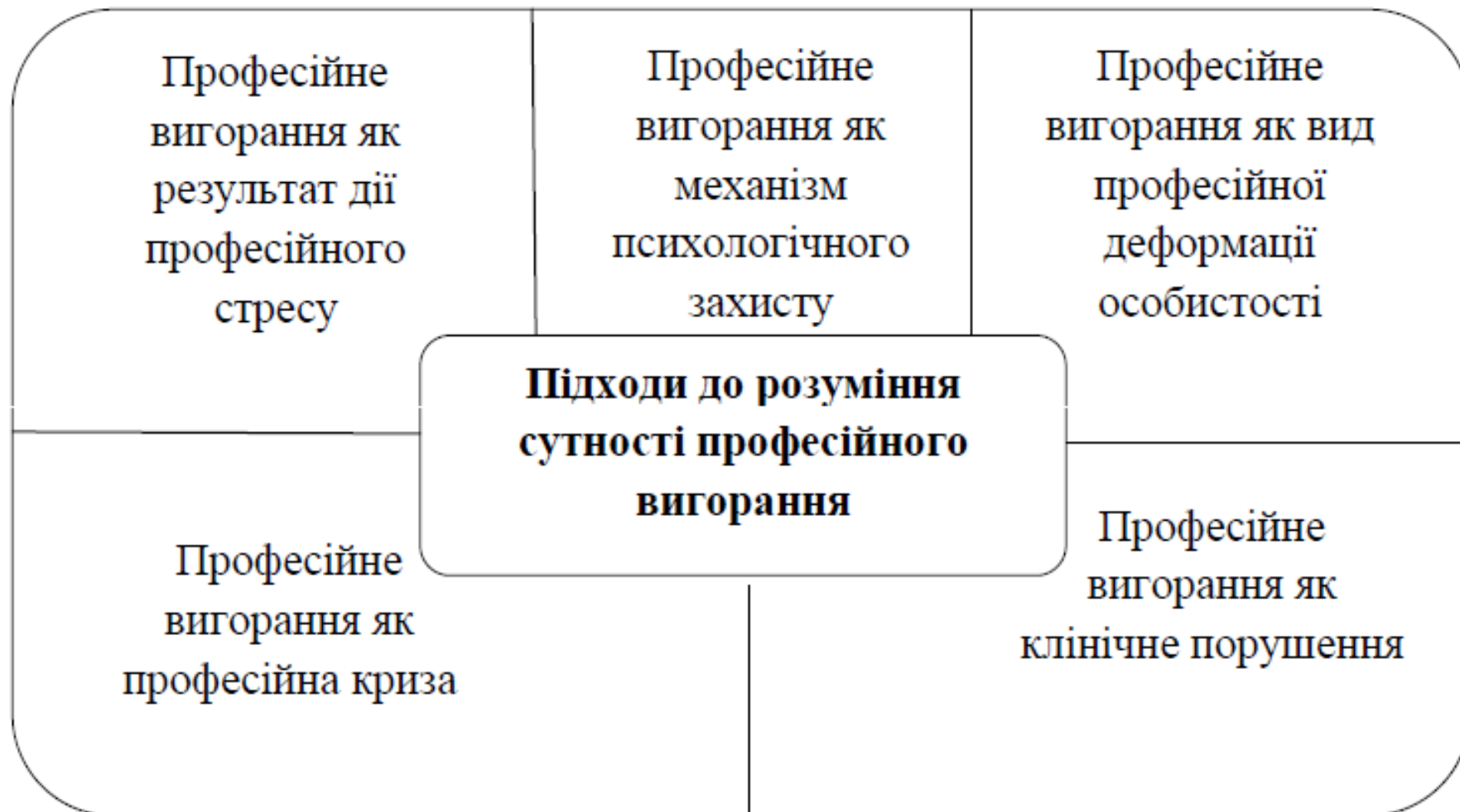
2. Провести емпіричне дослідження особистості і діяльності підприємців, на підставі якого будуть виявлені і систематизовані фактори, що впливають на професійне вигорання.

3. Розробити та апробувати тренінгову програму щодо запобігання та подолання професійного вигорання підприємців.

Методи та методика дослідження:

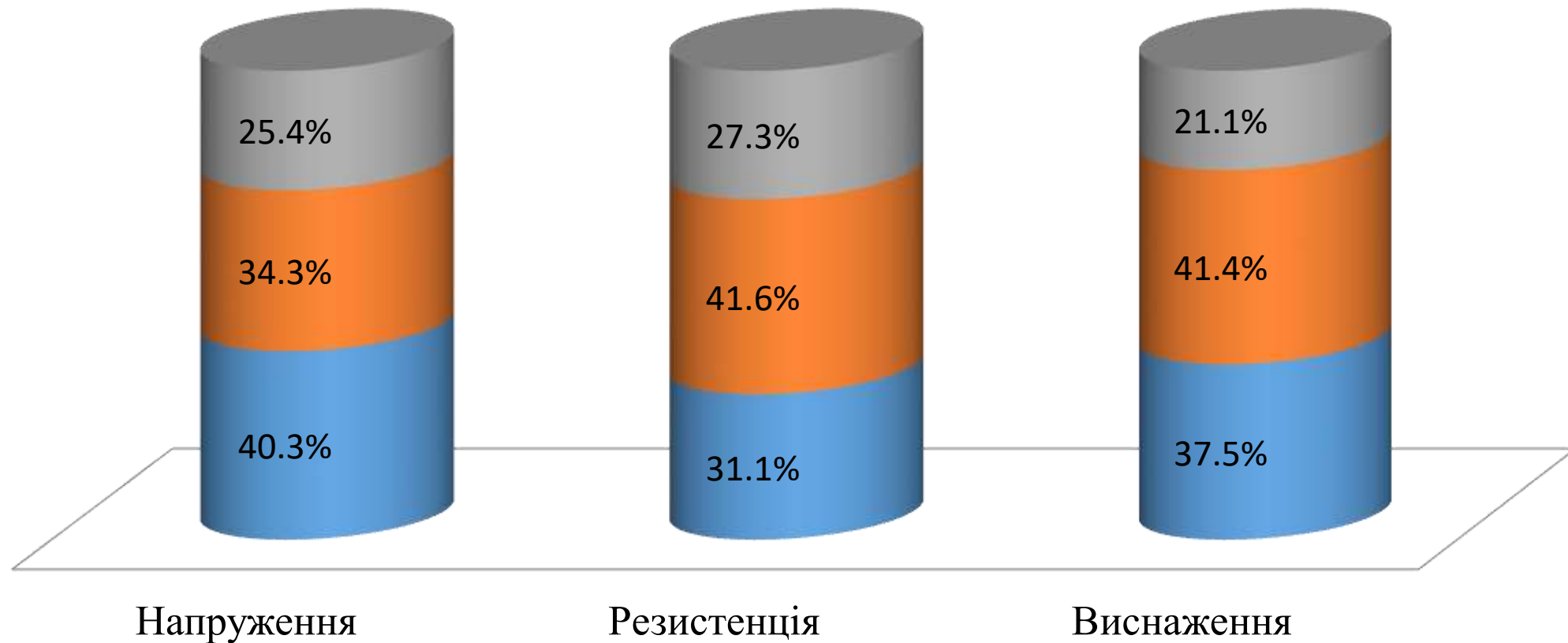
- теоретичні методи;
- емпіричні:
 - методика діагностики рівня емоційного вигорання В. Бойко,
 - методики діагностики індивідуально-психологічних характеристик управлінців: шістнадцятифакторний особистісний опитувальник (Р. Кеттела) і тест- опитувальник Г. Айзенка ЕРІ.
- оригінальна- анкета;
- методи математичної статистики.

Основні підходи до розуміння сутності професійного вигорання

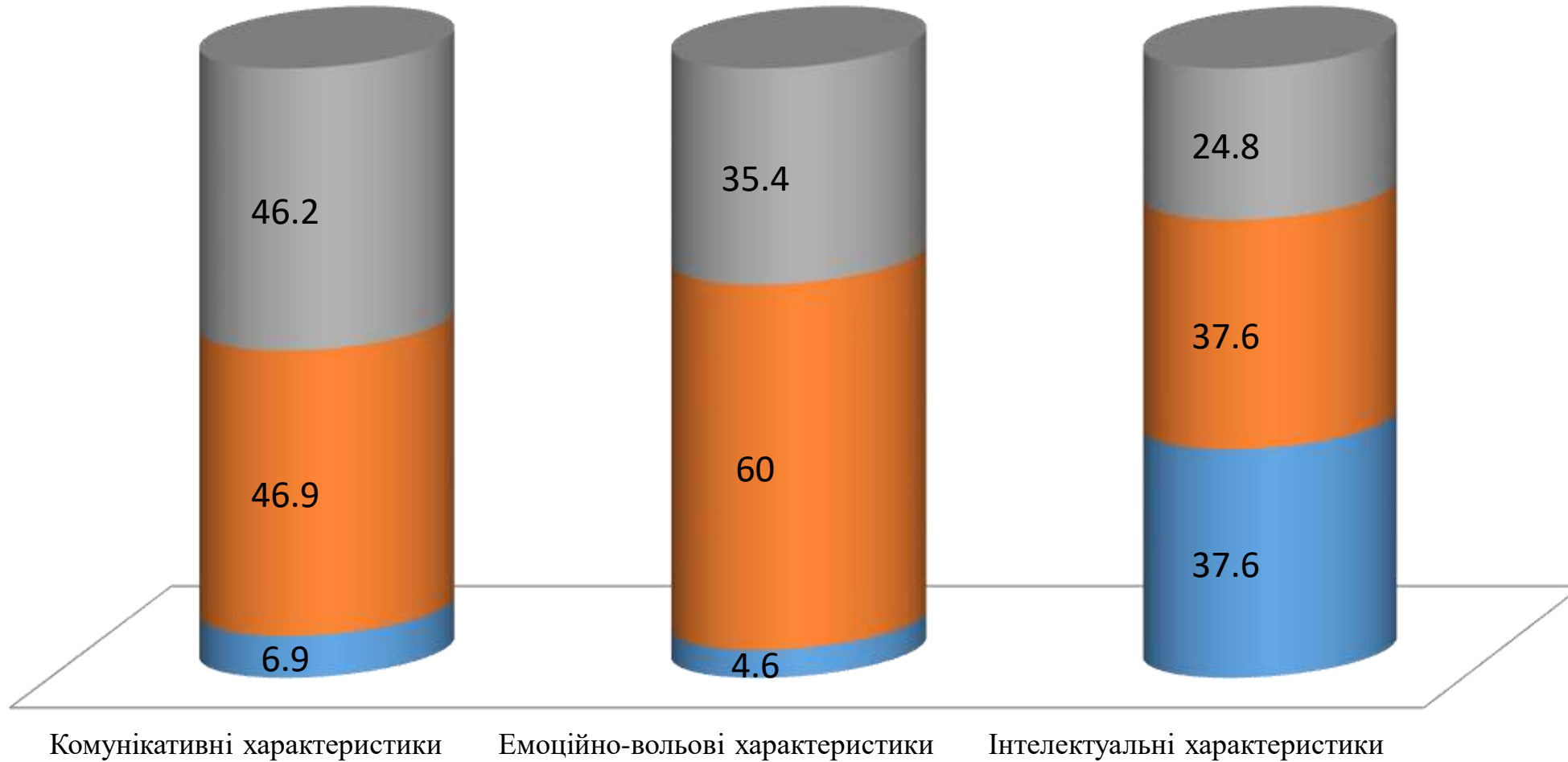
Рівень сформованості фаз професійного вигорання підприємців за «Методикою діагностики рівня емоційного вигорання» В. Бойка

■ Не сформувалася ■ Формується ■ Сформована

Рівні розвитку груп особистісних характеристик підприємців (за Р. Кеттеллом)

■ Низький ■ Середній ■ Високий

Зв'язок між рівнем професійного вигорання та особистісними характеристиками підприємців (за Г. Айзенком)

**Рівні розвитку особистісних характеристик підприємців
(за Г. Айзенком)**

№ з/п	Особистісні характеристики (за Г. Айзенком)	Рівні розвитку особистісних характеристик (за Г. Айзенком)		
		Низький	Середній	Високий
1	Екстраверсія	18,2	51,1	30,7
2	Нейротизм	50,7	45,6	3,7

Зв'язок між рівнем сформованості фаз професійного вигорання та особистісними характеристиками підприємців (за Г. Айзенком)

№ з/п	Особистісні характеристики (за Г. Айзенком)	Фази професійного вигорання		
		Напруження	Резистенція	Виснаження
1	Екстраверсія	0,071	0,060	0,050
2	Нейротизм	<u>0,265**</u>	<u>0,212**</u>	<u>0,141*</u>

*p < 0,05; **p < 0,01

Зв'язок між симптомами професійного вигорання та особистісними характеристиками підприємців (за Г. Айзенком)

Симптоми вигорання	Особистісні характеристики (за Г. Айзенком)	
	Екстраверсія	Нейротизм
Напруження:		
Переживання психотравмуючих обставин	0,050	<u>0,189**</u>
Незадоволеність собою	<u>0,144*</u>	<u>0,225**</u>
«Загнаність у клітку»	-0,049	<u>0,213**</u>
Тривога й депресія	0,102	<u>0,231**</u>
Резистенція:		
Неадекватне вибіркоче емоційне реагування	0,050	<u>0,125*</u>
Емоційно-моральна дезорганізація	0,005	-0,003
Розширення сфери економії емоцій	0,065	<u>0,241**</u>
Редукція професійних обов'язків	0,034	0,033
Виснаження:		
Емоційний дефіцит	0,057	<u>0,130*</u>
Емоційна відстороненість	0,084	0,065
Особистісна відстороненість (деперсоналізація)	0,026	0,088
Психосоматичні та психовегетативні порушення	-0,072	<u>0,401**</u>

*p < 0,05; **p < 0,01

Організаційно-професійні чинники професійного вигорання у підприємців

- освітньо-посадові (рівень освіти; спеціальність);
- стажеві (загальний стаж; стаж підприємницької діяльності);
- медико-фізіологічні (загальний стан здоров'я; наявність шкідливих звичок).

Соціально-демографічні чинники професійного вигорання у підприємців:

- власне соціально-демографічні (вік, стать, сімейний стан; наявність дітей; місце народження);
- сімейно-стосункові (характер стосунків у власній сім'ї; характер стосунків з батьками).

Соціально-економічні чинники професійного вигорання у підприємців

- житлові умови; соціальні та побутові труднощі; наявність кредитних зобов'язань.

Тренінгова програма:

«Профілактика та подолання професійного вигорання у підприємців»

Метою формувального експерименту:

розробка і реалізація тренінгової програми з профілактики та подолання професійного вигорання підприємців.

Рівень сформованості фаз професійного вигорання підприємців в експериментальній та контрольній групі до та після формувального експерименту

Фази вигорання	Вираженість	Кількість досліджуваних у%			
		Експериментальна група		Контрольна група	
		1 зріз	2 зріз	1 зріз	2 зріз
Напруження	Не сформована	38,7*	51,6*	35,5	32,3
	Формується	32,3*	32,3*	29,0	35,5
	Сформована	29,0*	16,1*	35,5	32,3
Резистенція	Не сформована	22,6*	45,2*	29,0	35,5
	Формується	41,9*	35,5*	41,9	32,3
	Сформована	35,5*	19,4*	29,0	32,3
Виснаження	Не сформована	38,7	45,2	29,0	32,3
	Формується	41,9	41,9	45,2	48,4
	Сформована	19,4	12,9	25,8	19,4

*p<0,05

Практичне значення.

Було представлено програму соціально-психологічного тренінгу «Профілактика та подолання професійного вигорання у підприємців», яка може бути застосована у роботі практичного психолога.

Перспективи подальших досліджень.

Отримані у ході дослідження результати не вичерпують усіх аспектів проблеми, тому напрямком наших подальших наукових пошуків буде вивчення гендерних та вікових відмінностей професійного вигорання підприємців.